

ЎҚИТУВЧИНИНГ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИ

Насиров Пурханатдин Бауенович

Бердақ номидаги ҚДУ ассистент

Арзиева Рано Аманбаевна

Бердақ номидаги ҚДУ ассистент

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15194558>

Аннотация: Янгиликнинг киритилиши ва шарт-шароитлари, тизимини янги шароитларга кўрсаткичларга муваффақиятли ўтишни таъминловчи ўзгаришлар. Инновацион ўзгаришларга тайёргарлик кўриш ва уни амалиётга киритиш жараёни.

Калит сўзлар: Инновацион жараён, Инновацион фаолият, Инновацион мухит, Инновация, Инновацион педагогик ғоя.

Инновация - бу ғоя, концепция, жараён ва восита бўлиб, унинг натижалари педагогик тизимни янгиланувида такомиллашуви ҳисобига таълим сифатини кафолатлайди. Ҳозирги кунда таълим-тарбиявий ишларни узвийлик, узлуксизлик, ўқув фанларида такрорланиш, интеграция жараёнларини олиб бориш асосида кутилган натижаларни олиш мумкин.

Баркамол авлодни тарбиялашда, унинг ривожланишида. интеллектуал салоҳиятини оширишда, унинг фаоллигини ошириш, ўқув-билимга бўлган масъулиятининг илдизлари каерда деган савол туғилади. Бунинг учун ўзимизнинг ўтмишимизга, миллий педагогикамизга мурожаат этишимиз зарур. Буюк алломаларимиз янги ғоялар, янгича ёндашувларни таълимга жорий қилиш бўйича тинмай кураш олиб борганларини кўриш мумкин.

Шарқнинг буюк алломалари Хоразмий, Фарғоний, Абу Али Ибн Сино, Юсуф Хос Ҳожиб, Алишер Навоийлар ўз давридаги янги илғор педагогик ғоялар фикрлар намояндаларидир. Мустақил таълим - ўша даврдаги энг самарали усуллар ҳисобланган. Юқорида номлари зикр этилган алломалар дунёдаги энг машҳур даҳолар ҳисобланиб, асосан, мустақил мутолаа қилиш натижасида оламшумул янгилик. кашфиётларни ихтиро қилишга муяссар бўлганлар.

Мустақил таълим ўзликни англашдан бошланади. Ўз-ўзини ривожлантириш, тарбиялаш, ўқиш, ўрганиш, меҳнат қилиш, тинимсиз изланувчанлик, кузатувчанлик, бунёдкорлик, ташаббускорликлар асосида юксак маънавиятли баркамол авлоднинг тарбияланишига олиб келади. Педагогик инновацияларнинг яна бир йўналиши - педагогик тизим га инсонпарварлик асосида ёндашув муносабатларини ўрнатишдан иборат. Ўқувчи, талабалар шахсига юқори даражадаги талаблар асосида уларга самимий, дўстона, меҳрибонликни намоиш қилиш асосий мақсадга айланмоғи керак.

Ўқувчи, талабанинг мустақил ўқиши, ишлаши, ривожланишини йўлга қўйишда унга зарурий муҳит яратиб беришдан иборат. Инсонпарварлик - бу ўқувчи, талабага ёрдам қўлини чўзиш, ғамхўрлик кўрсатиш, меҳрибонлик, яхши натижаларга эришишга кўмаклашишдир.

Жаҳон амалиётида педагогик тизимни такомиллаштиришнинг иккита асосий йўли мавжуд: 1) интенсив; 2) экстенсив.

Педагогик тизимни такомиллаштиришнинг интенсив усули таълим муассасасининг ички имкониятларига суянади яъни ўзининг педагогик ходимлари маҳоратига, ўз ўқувчиларининг фаолликларини оширишга, ўзида мавжуд бўлган моддий базасига, янги илғор технологияларни қўллаш, ички бошқарув механизмларини такомиллаштириш, ижодий фаолият юритувчи педагогик жамоани шакллантириш, ўқитувчи ва ўқувчи, талаба муносабатларини йўлга қўйишга ҳаракат қилади.

Экстенсив йўл билан педагогик тизимни такомиллаштириш эса таълим муассасаси кўшимча куч, инвестиция киритиш, моддий базасини мустаҳкамлаш, кўшимча даромадлар топиш, янги лаборатория жиҳоз ва воситалар, технологиялар, компьютерлаштириш, интернет тармоғига улаш, ахборот ресурс марказлари ташкил қилиш ҳисобига амалга оширилади.

Умуман таълим сифати ва самарадорлигини таъминлашнинг ўзига хос йўли интеграцияланган инновациядир. Бу синергетик ҳолат бўлиб, интенсив ва экстенсив йўллари бирлаштириш орқали педагогик тизимга таъсир этиш орқали такомиллаштириш йўлидир. Унда куйидаги педагогик муаммоларнинг ечимини топишга ҳаракат қилинади:

- Қандай қилиб ўқув тарбия фаолиятининг мотивациясини ошириш;
- Қандай қилиб дарсда, машғулотларда ўқув материалларининг ҳажмини ошириш;
- Қандай қилиб ўқув жараёнининг сифат-самарадорлигини ошириш;
- Ўқув жараёнида вақтдан унумли фойдаланиш.

Қуйида инновацияларни педагогик жараёнга киритиш босқичларини келтирамиз: -Янги педагогик ғояларни шакллантириш;- Концепцияларни ишлаб чиқиш;- Дастур яратиш;- Тажриба - синов ўтказиш;- Амалиётга жорий этиш. Инноватиканинг айрим тушунча ва калитли сўзларига тўхталамиз. Инновация - (инглиз тилидан олинган "Innovation" янгилик киритиш) - тизим ички тузилишини ўзгартириш амалиёт ва назариянинг яхши қисми.

Инновацион жараённинг мазмуний томонини ўз ичига олади (илмий ғоялар ва уларнинг технологияларини амалиётга киритиш). Инноватика - янгиликни яратиш қонуниятларини ўзлаштириш ва тарғиботини ўрганадиган фан. Инновацион жараён - янгиликнинг киритилиши ва шарт-шароитлари, тизимини янги шароитларга кўрсаткичларга муваффақиятли ўтишни таъминловчи ўзгаришлар. Инновацион ўзгаришларга тайёргарлик кўриш ва уни амалиётга киритиш жараёни.

Инновацион фаолият - янги ижтимоий талаблар билан аънавий меъёрларнинг мос келмаслиги. Амалиётнинг янгиланаётган меъёрларнинг мавжуд меъёрлар билан тўқнашуви натижасида вужудга келган мажмуали муаммоларни ечишига қаратилган фаолият.

Инновацион муҳит - бу педагогик жамоада, умуман таълим муассасасида ўзини эркин ҳис қилиш. Жамоада ички интилиш моддий маънавий қизиқиш юқори даражада бўлади. Бу муҳитда ўқитувчи ижодий фикр юритишга, интилишга тайёр бўлади.

Инновация - маълум бир фаолиятда шакл, методлар, муаммоларни ечишдаги янгича ёндашув. Янги технологияларни таълим жараёнига қўллаш орқали юқори натижаларни таъминлаш. Бир сўз билан айтганда, жараёнга концептуал ёндашув.

Новация - агар ислоҳат фаолиятининг шакли, мазмуни ва қўлами қисқа муддатли бўлса ва яхлит хусусиятга эга бўлмаса, у ўз олдига муайян мавжуд тизимда факат баъзи элементларни ўзгартиришни вазифа қилиб қўйган бўлса, у холда биз новация билан мулоқот қилаётган бўламиз.

Новатор - янгиликни қабул қилиш ва уни амалга оширишга тайёр шахс. Ўз шахсий педамалиётида доимий янгилик излайди, ўзлаштиради, қўллайди. Инновацион педагогик режа – бу яратилган, тасдиқланган, инновацион ўқув-тарбиявий лойиҳа.

Инновацион педагогик ғоя- тизимлаштирилган педагогик ғоялар, ўқув жараёнини башорат этувчи маълумотлар.

Инновацион таълим:

- 1.Таълим соҳасига киритилган ва киритилаётган янгиликлар.
- 2.Янги технологиялар асосида ташкил этилган таълим жараёни.

Инновацион технология - педагогик тараккиётни таъминлашга қаратилган ташкилий фаолият жараёни (фаоллик, дидактик, ўйинлар, эвристик, креатив, муаммоли, модуллашган алгоритмлаш, лойиҳали Акт-технологиялар).

Инновацион таълим мақсадлари- янги тизимдаги таълим муассалари академик лицейлар, коллежлар мактабгача таълим масканлари, ихтисослаштирилган синф мактаблар, янги соҳага мослашган ёки ташкил этилган олий ўқув юртлари. Инновацияларни ўқув жараёнига қандай шаклда жорий қилиниши ҳақида тўхталамиз:

- Инновацион янгиликнинг тақдироти ташкил этилади;
- Илғор инновацион тажрибанинг намойиши ўтказилади;
- Ўқитувчи устахонасида уста-шогирдлик мактаби ташкил қилинади;
- Инновацион режимдаги дарс намуналари намойиш этилади;
- Тренинг - семинар ва иш намуналари кўргазмаси ташкил этилади. Юқорида биз педагогик инновациялар ҳақида фикр юритдик.

Қуйида инновацияларни таълим - тарбия жараёнига қўллаш ҳақида фикр юритамиз.

- Агар ўқитувчи - педагог инновацион муҳитда иш юритса, унинг янгиликка интилувчанлиги, уларни излаб топиш, таълим жараёнига қўллаш кўникмалари шаклланади.

- Унда узлуксиз ўз устида ишлаш, янгиликларни педагогик фаолиятга тизимли олиб кириш маҳорат ва малакалари шаклланади.

- Инновациялар, илғор педагогик технология, лойиҳалаш, интерфаол, модулли таълимни амалга ошириш кундалик иш фаолиятига айланади.

- Уқувчи - талабанинг фаоллигини ошириш, мустақил фикрлашга ўргатиш, унинг мустақиллигини, эркинлигини таъмин этиш, қизиқиши оркали ички имкониятларини ишга солишга муҳит яратилади.

- Инновацион жараёнларда ўқувчининг фаоллиги ошиши туфайли, субъект - субъектли ҳамкорликдаги таълимига ўтилади, ўқувчи таълимнинг ҳаракатлантирувчи кучига айланади. Бундай ҳолат таълимда давлат таълим стандартларининг тўла ўзлаштирилиши, сифат ва самарадорлигини кафолатлайди.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Ж.Ғ. Йўлдошев. Таълим янгиланиш йулида. Т; 2000 йил.
2. Ж.Ғ. Йўлдошев. Таълимда методик хизматни инновацион технологиялар асосида ташкил этиш. Т; 2011 йил.
3. М.Ю. Махкамова. Педагогик технологиялар. Т; 2012 йил.
4. Махкамова М.Ю., Ювашева Д. Республика илмий-амалий конференцияси–Т.:–2013.
5. Арзиева Р. (2024) Ўқитувчини фаолиятини педагогик ташхизлаш усуллари. Modelis and methods in modern science,3(5), 123-128.
6. Насыров П. Б., Арзиева Р.А. (2023) Technology of organizing independent education of students in matnematics. Academia Repository, 4(11), 62-67.

INNOVATIVE
ACADEMY